

INSTYTUT BADAŃ EDUKACYJNYCH

Prace domowe w polskiej szkole

Michał Sitek

Instytut Badań Edukacyjnych

Prace domowe w badaniach

- Prace domowe są ważną częścią procesu edukacyjnego
- Prace domowe były i są przedmiotem kontrowersji
- nie tylko w Polsce
- Wyniki badań pokazują, że prace domowe sprzyjają poprawie umiejętności uczniów - zwłaszcza na wyższych etapach edukacyjnych
- Zadawanie prac domowych może być bardziej lub mniej skuteczne
- Problem czasu poświęcanego na prace domowe warto widzieć w szerszym kontekście uczenia się uczniów poza szkołą

The End of Homework

How Homework Disrupts Families, Overburdens Children, and Limits Learning

Etta Kralovec and John Buell

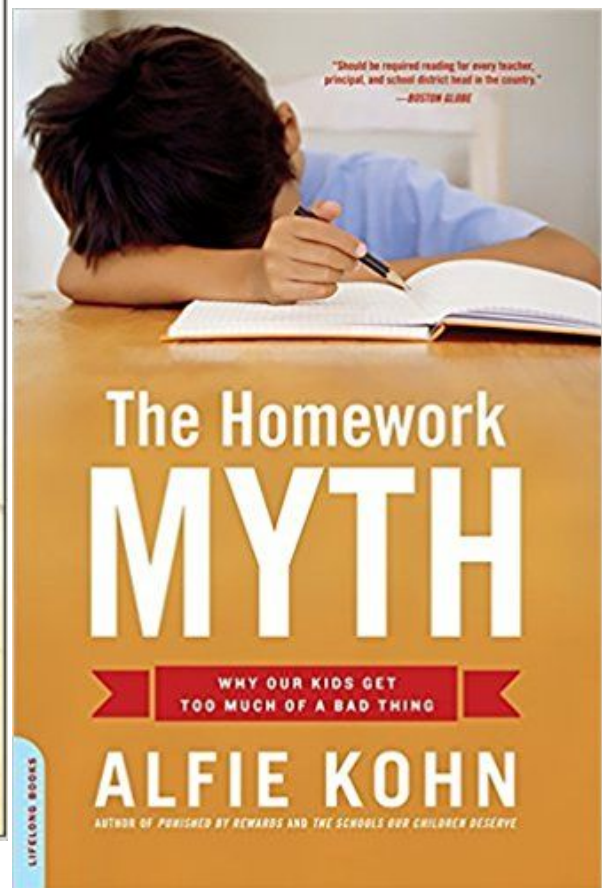
Copyrighted Material
"An important book that takes on the 500-pound gorilla—homework overload. Every parent of a school-age child should buy it."
—Dan Kindlon, Ph.D., author of *Raising Cain* and *Alpha Girls*

THE CASE AGAINST HOMEWORK

How Homework Is Hurting Children and What Parents Can Do About It

SARA BENNETT and NANCY KALISH

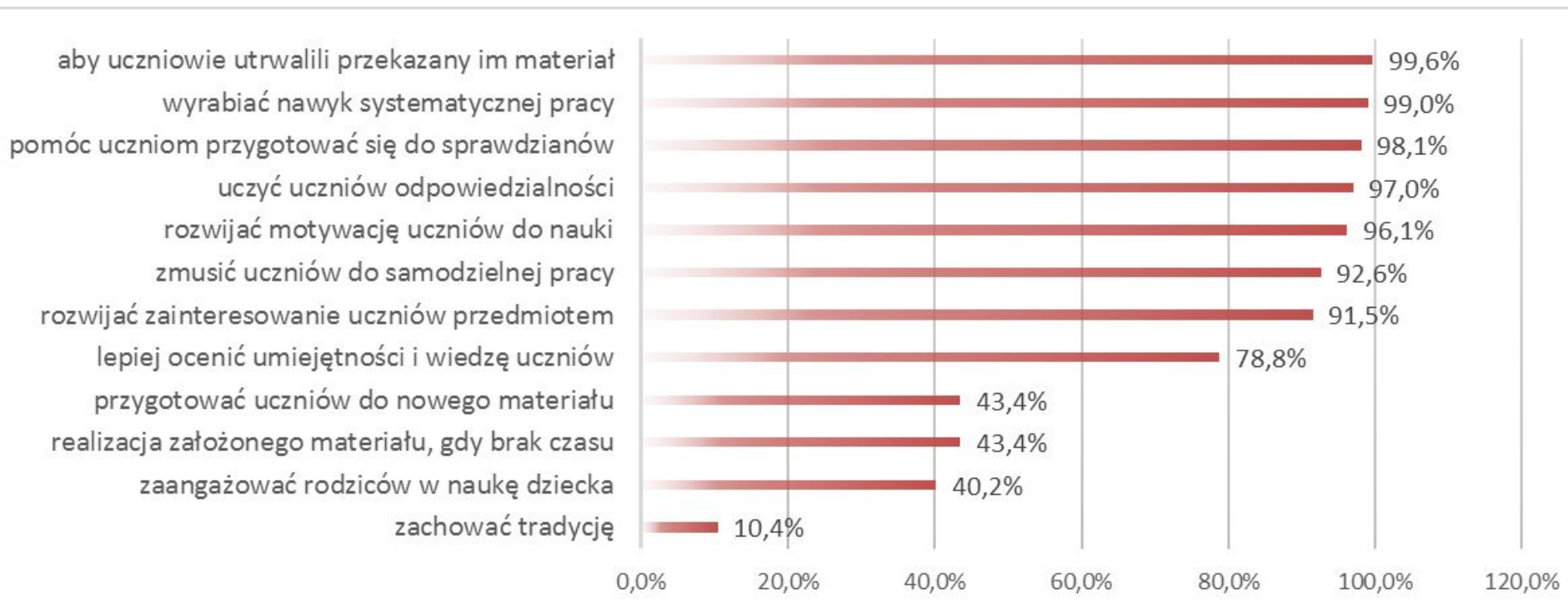
Copyrighted Material

Tradycja badań nad pracami domowymi w Polsce

- Badania dr Kopczyńskiego z 1920 r.: nadmiar szkolnych zadań domowych i zajęć dodatkowych, nieumiejętność racjonalnego planowania dnia zgodnie z zasadami „higieny pracy umysłowej”
- Badania Jana Zborowskiego (lata 50/60.) - przeciążenie uczniów (klasa I - 45 min, IV- 1 25 min, VIII – 3 10 min.):
 - dominacja „*mechanicznego powtarzania częstokroć mało na lekcjach wyjaśnionego materiału*”: 60% prac domowych to uczenie się z książek i notatek, 37% prace pisemne (wypracowania, streszczenia), 3%, samodzielne opracowanie nowych zagadnień, 3% prace techniczne.
 - „*Położenie w programach silne akcentu na wyniki nauczania zmusza nauczyciela do intensywnej metody nauczania, do pośpiechu*”.

Po co zadajemy prace domowe? Opinie nauczycieli matematyki i języka polskiego (badanie IBE SUEK -2 etap edukacyjny)

Zalety

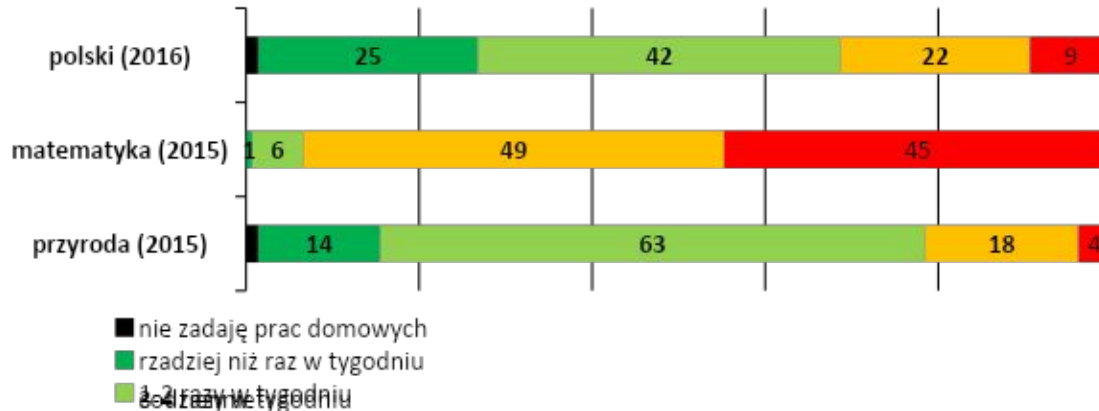
- pomagają utrwalać wiedzę i lepiej zrozumieć treści lub rozszerzyć zakres materiału
- Kształtują samodzielność, samodyscyplinę, umiejętność zarządzania czasem, niezależność uczniów w uczeniu się
- Ułatwiają nauczycielom realizację celów edukacyjnych – pozwala wygospodarować czas na lekcji na inne aktywności (np. model odwróconej klasy)
- Pozwala ją wykorzystać dodatkowe zasoby (np. domowe komputery)
- Zwiększają zaangażowanie rodziców w nauczanie
- rozwijają kompetencje społecznych (np. projekty realizowane przez kilku uczniów)

Wady

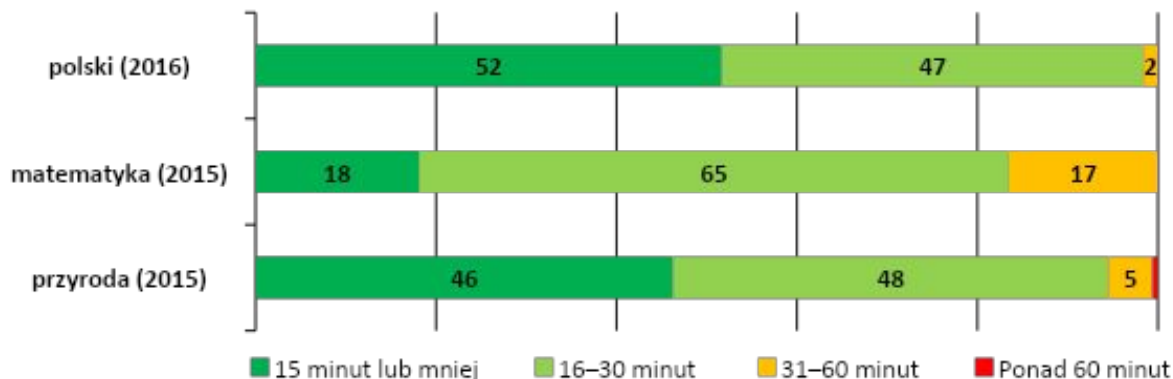
- fizyczne i emocjonalne zmęczenie, zmniejszenie zainteresowania nauką
- nieodpowiednie stosowanie prowadzi do negatywnych zjawisk: ściąganie, powierzchowne uczenie się przedmiotu
- Ograniczenie czasu, który można poświęcić na inne aktywności pozaszkolne (własne zainteresowania: rozwój społeczno-emocjonalny)
- mogą być przyczyną napięć i konfliktów w rodzinie
- brak kontroli nauczyciela nad „procesem” odrabiania prac (kto je odrabia, czy samodzielnie, kto pomaga, w jaki sposób, etc.)
- Są mniej efektywne w przypadku uczniów z mniej zamożnych rodzin: nie mających w domu warunków i wsparcia: zwiększają nierówności między uczniami

TIMSS 2015 i PIRLS 2016 – IV klasa

Jak często zadaje Pani/Pan uczniom z tego oddziału prace domowe?

Ile czasu zajmuje przeciętnemu uczniowi z tego oddziału odrobienie typowej pracy domowej?

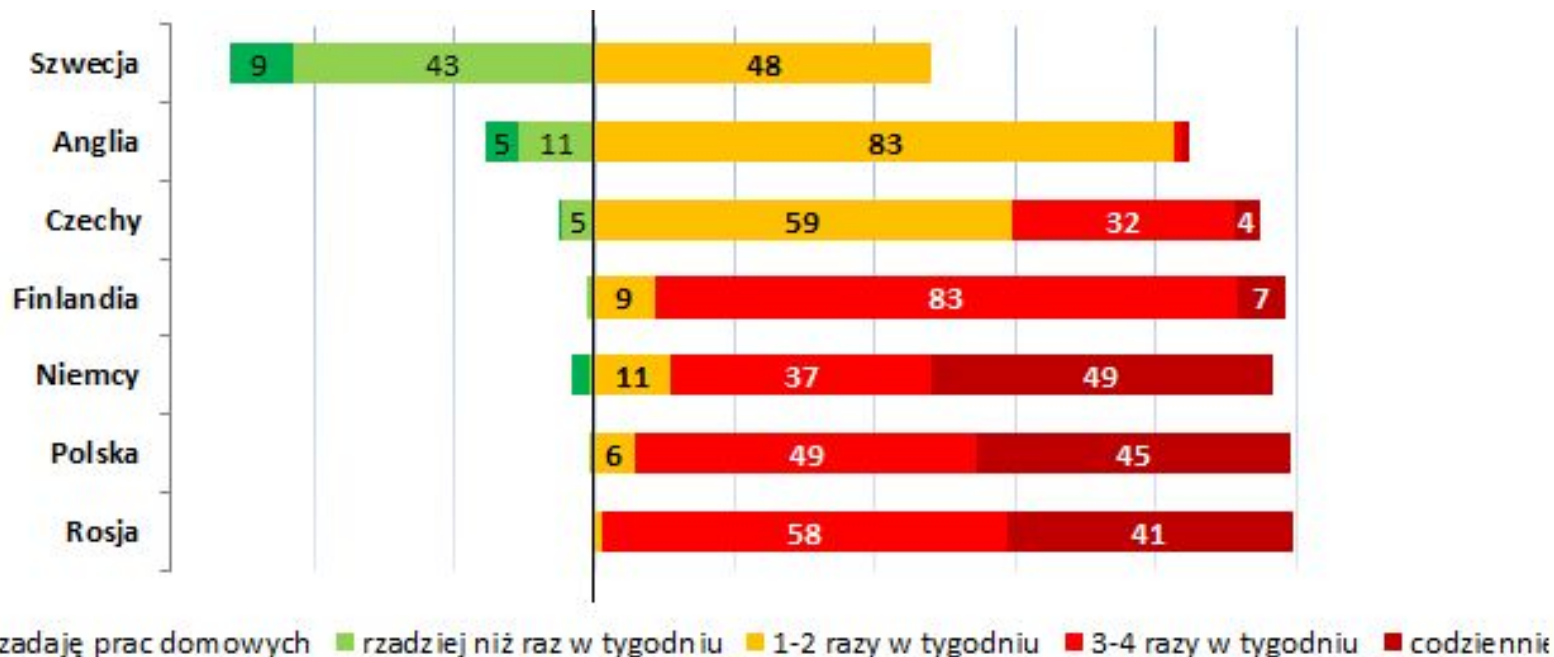
Zadawanie prac domowych jest w Polsce powszechną praktyką.

Prace najczęściej zadają nauczyciele matematyki: praktycznie na każdej lekcji.

Według zdecydowanej większości nauczycieli typowa praca domowa z ich przedmiotu wymaga nie więcej niż ½ godziny pracy.

TIMSS 2015 - matematyka

Jak często zadaje Pani/Pan uczniom z tego oddziału prace domowe?

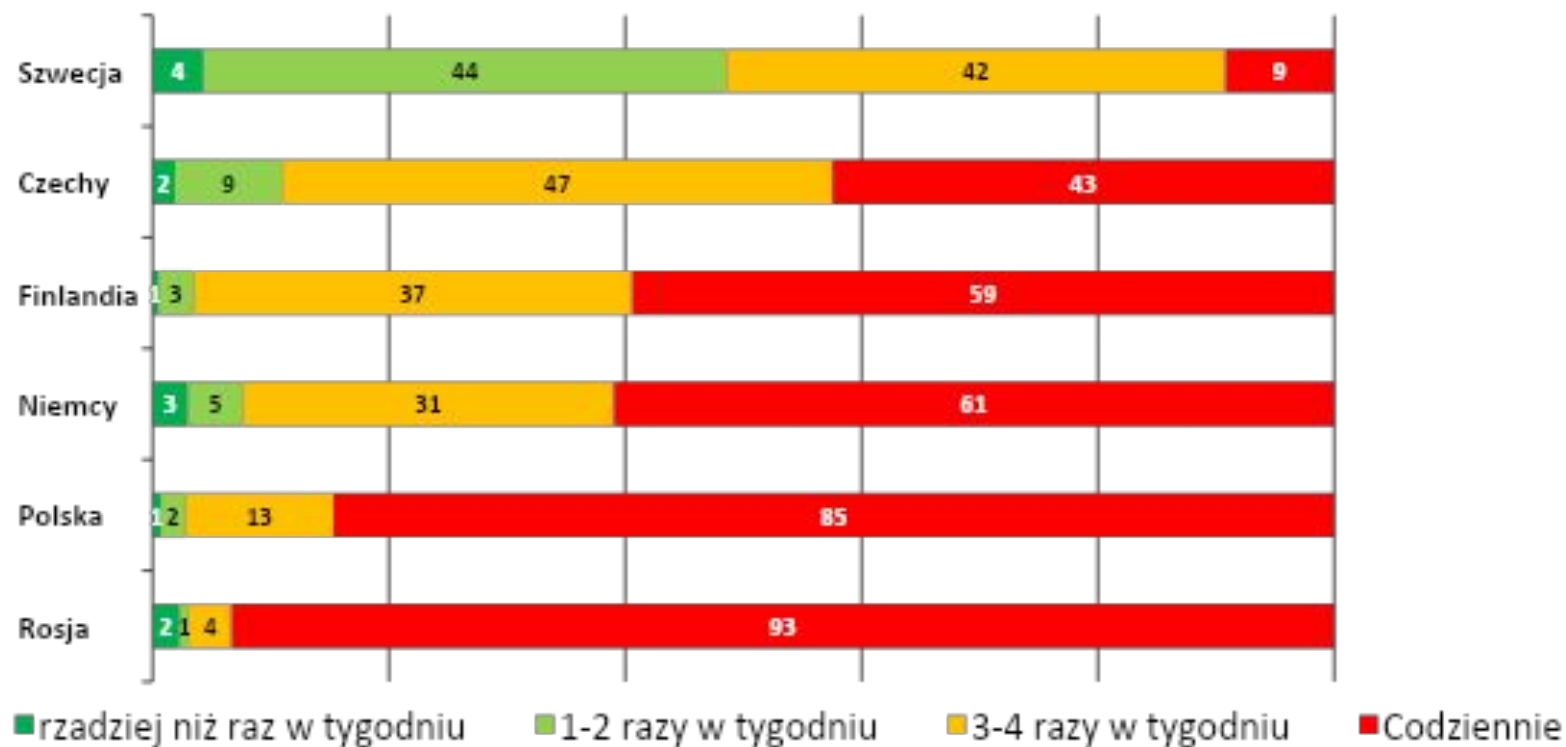

W Polsce zadaje się prace domowe częściej niż w innych krajach – ale w wielu krajach robi się to równie, a w niektórych jeszcze częściej.

Przy czym, prace domowe mogą być różnie rozumiane i definiowane w poszczególnych krajach i niekoniecznie muszą to być zadania odrabiane w domu

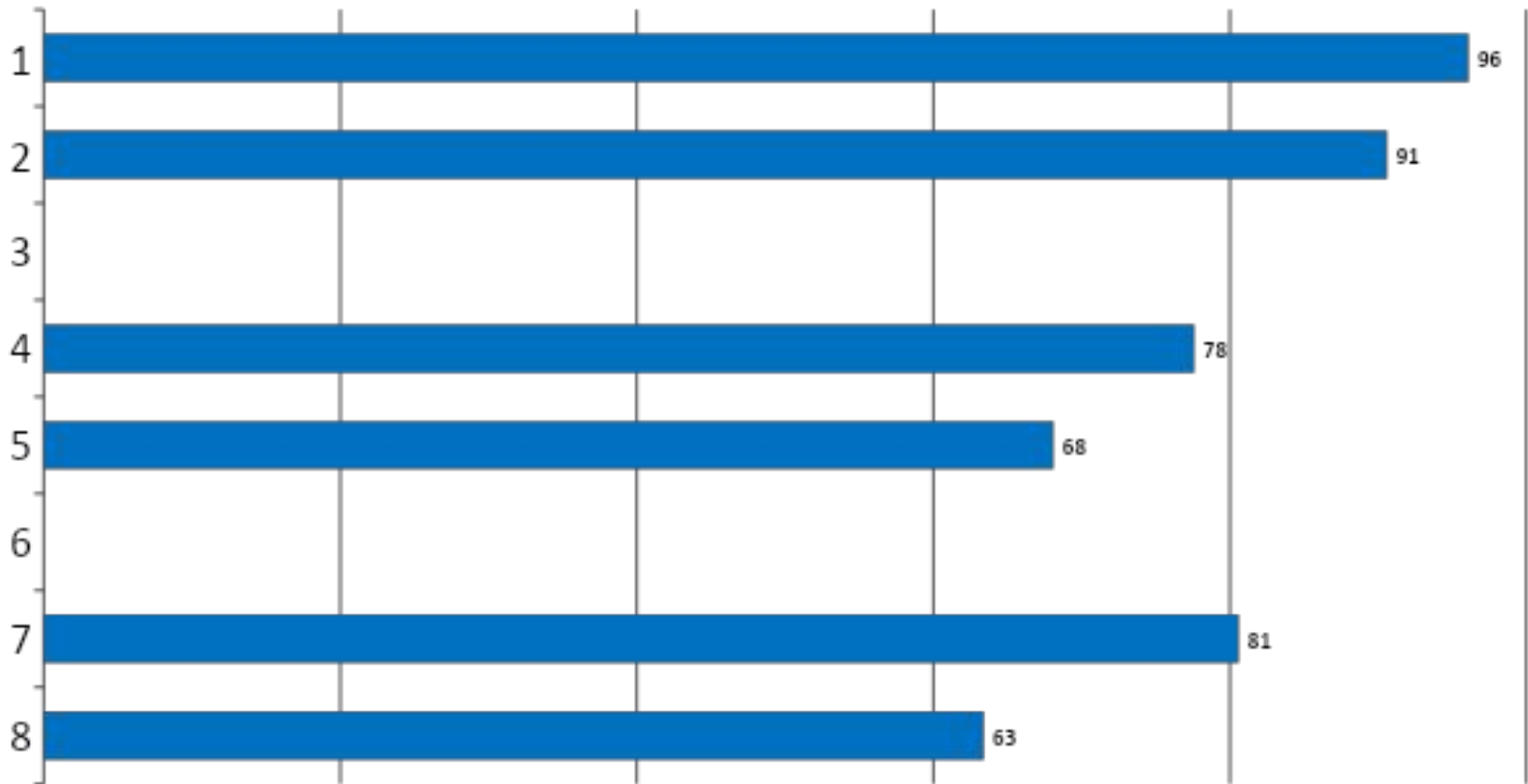
Częstość odrabiania prac domowych (rodzice)

Jak często Pani/Pana dziecko odrabia pracę domową?

TIMSS 2015 i PIRLS 2016

Po zadaniu uczniom z tego oddziału pracy domowej jak często Pani/Pan na następnej lekcji...

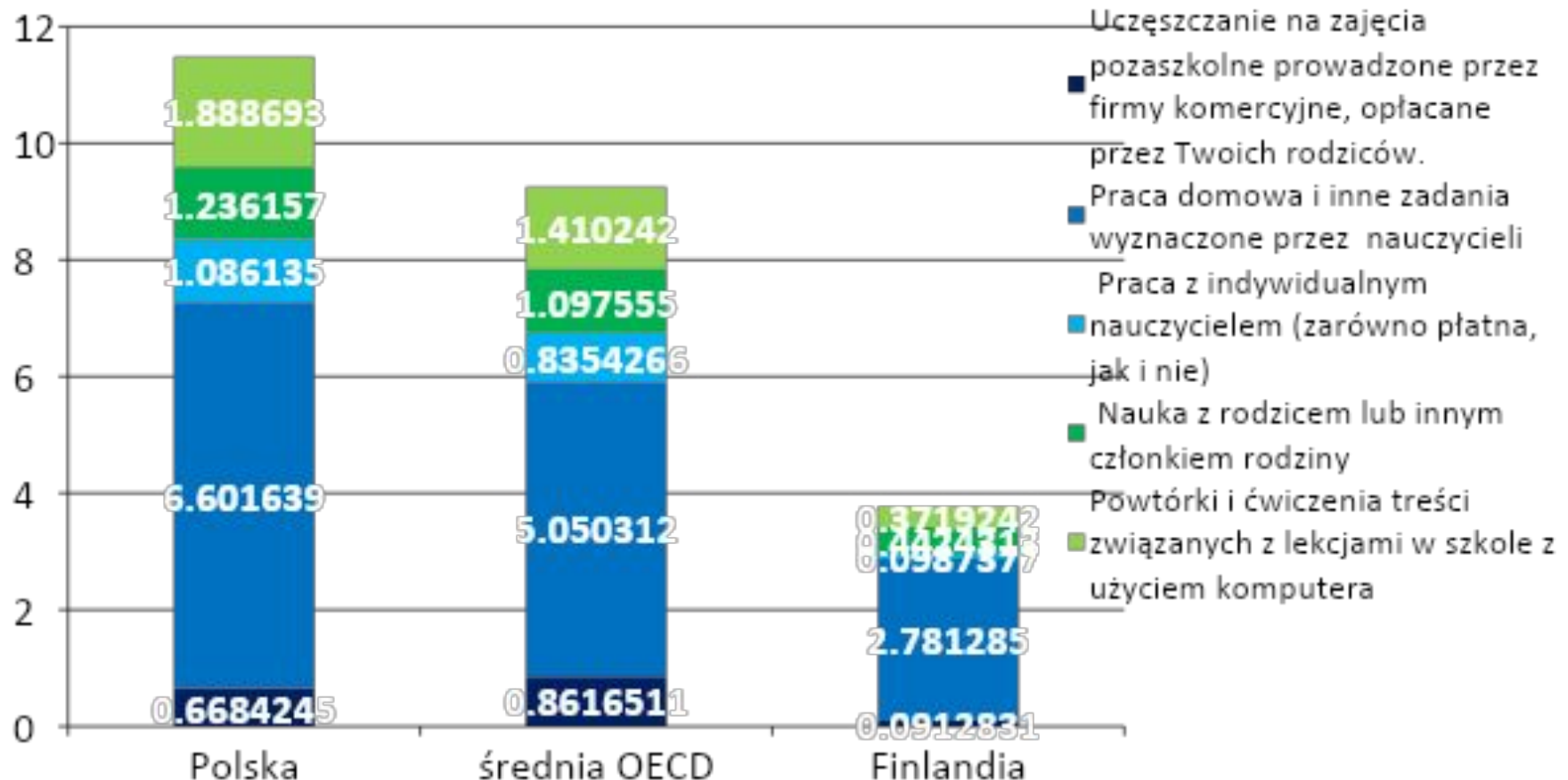
Badania nauczania matematyki (50 szkół, III i V klasa)

Obserwacje lekcji, wywiady z uczniami i nauczycielami:

- Tylko w około połowie przypadków nauczyciel wyjaśniał uczniom, na czym ma polegać praca. Uczniowie rzadko zadawali pytania związane z zadawaną pracą domową.
- praca domowa jednakowa dla wszystkich; dodatkowe trudniejsze zadania dla chętnych
- praca domowa pełni bardziej funkcję sprawdzianu i utrwalenia, niż rozwijania tych umiejętności, których aktualnie uczniowi najbardziej brakuje
- Ale zadania problemowe częstsze w pracach domowych niż na lekcji
- Jeśli praca domowa była sprawdzana, to najczęściej jedynie formalne - nauczyciel zaglądał do zeszytów kolejnych uczniów i sprawdzał czy praca została zapisana.

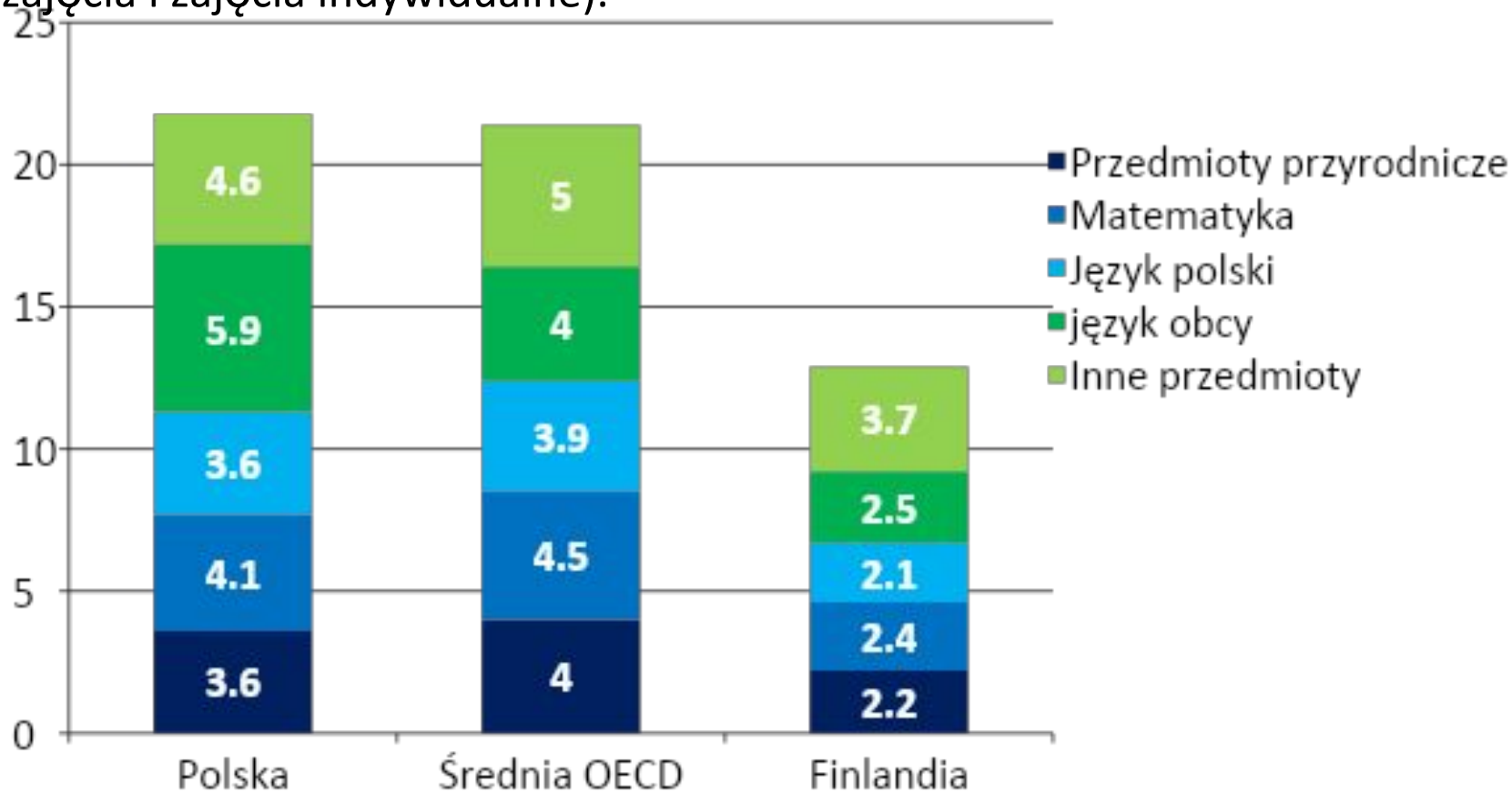
PISA 2012– 15-latkowie

Pomyśl o wszystkich szkolnych przedmiotach. Ile godzin tygodniowo spędzasz średnio na następujących czynnościach? Odpowiadając, wlicz także czas poświęcony w czasie weekendu.

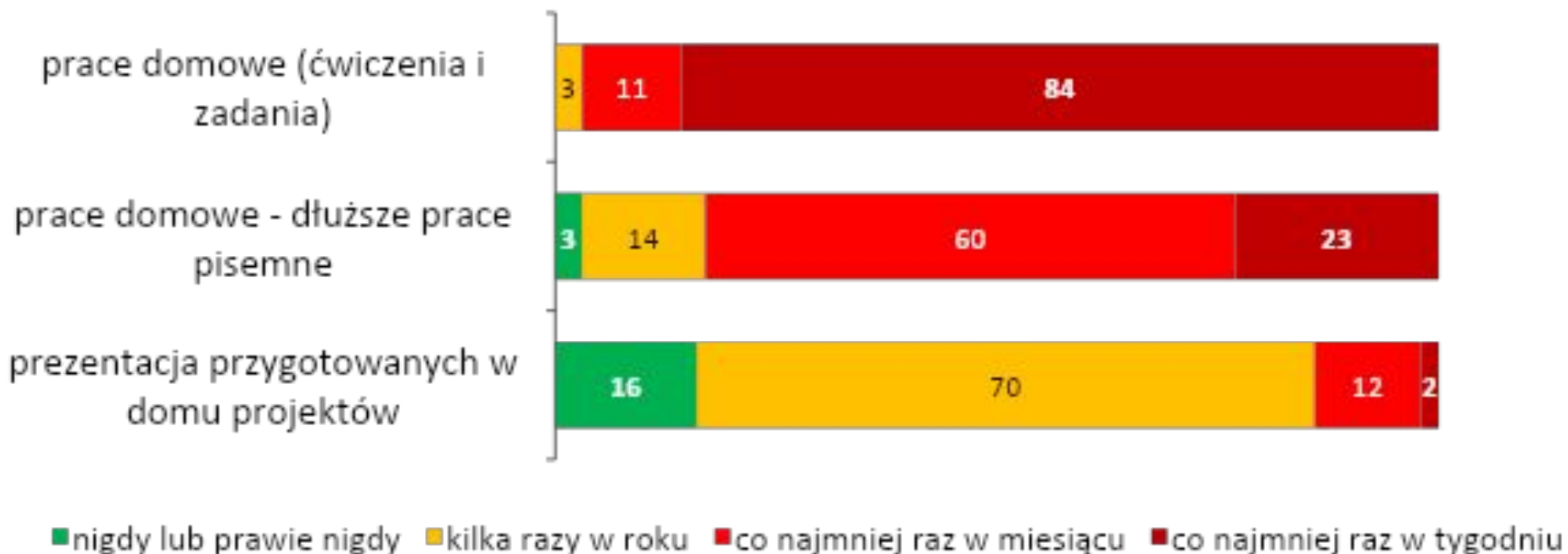

PISA 2015

W tym roku szkolnym, ile mniej więcej godzin tygodniowo zajmuje Ci nauka z następujących przedmiotów, oprócz obowiązkowych zajęć w szkole?
(Uwzględnij łączną liczbę godzin poświęconą na prace domowe, dodatkowe zajęcia i zajęcia indywidualne).

Badanie dydaktyki języka polskiego (badanie nauczycieli języka polskiego w gimnazjach)

Zdaniem uczniów w dłuższych pracach pisemnych przeważają prace związane z problematyką omawianych lektur oraz będące formą przygotowania do egzaminu gimnazjalnego, a przez to wymagające zachowania reguł konstrukcyjnych. Pisanie dłuższych form pisemnych sprawia im większy kłopot niż wykonywanie innych zadań domowych.

Czy zadania domowe wpływają na wyniki uczniów?

- Bardziej liczy się częstość zadawania niż czas poświęcany na odrabianie zadań: efektywność wykorzystywanego czasu się różni:
 - uczniowie z niskimi umiejętnościami potrzebują więcej czasu na odrabianie wyników,
 - mniej czasu poświęcają na odrabianie prac domowych uczniowie z rodzin niskim SES,
 - prace domowe dłużej odrabiają dziewczęta.
- Szkoły i uczniowie częściej zadający prace domowe z reguły osiągają lepsze wyniki – w Polsce efekt mniejszy niż w innych krajach, a w niektórych badaniach jest zerowy – zwłaszcza jeśli uwzględnimy wcześniejsze umiejętności uczniów.
- Niewielkie różnice między szkołami podstawowymi pod względem częstości zadawania prac domowych - większe między gimnazjami. W gimnazjach pozytywny efekt czasu poświęcanego na odrabianie prac domowych jest wyraźniejszy na poziomie szkół, niż na poziomie uczniów

Typowe błędy w zadawaniu prac domowych

- Zadawanie zadań domowych „za karę” – buduje u uczniów przekonanie, że zadania domowe nie pełnią funkcji edukacyjnej.
- Zadawanie za dużej ilości zadań (nierealistyczne oczekiwania wobec uczniów)
- Zadawanie prac domowych w pośpiechu, pod koniec lekcji, niestarannie, niejasne instrukcje.
- Niesprawdzanie i nieomawianie zadań – prowadzi do przekonania, że ważne jest zrobienie zadania, bez względu na to jak
- Brak informacji zwrotnej nauczyciela
- Zadawanie wszystkim uczniom takich samych prac (inne potrzeby słabych i najlepszych uczniów)

Najefektywniejsze są zadania domowe, które stanowią kontynuację lekcji, mają jasno określony cel, są na odpowiednim poziomie, stymulują samodzielną pracę ucznia i są potem z nim omawiane.

Polityka wobec prac domowych na poziomie całej szkoły

- Ilość, czas i częstość zadawania prac domowych, w podziale na poziom nauczania i przedmioty
- Rodzaje wykorzystywanych zadań
- Sposoby różnicowania zadań domowych
- Sposób sprawdzania zadań i przekazywania informacji zwrotnej
- Sankcje za niewykonanie zadań, sposoby identyfikowania osób nieodrabiających zadań lub nie odrabiających ich samodzielnie
- Wypracowanie rozwiązań dla uczniów niemających w domu odpowiednich warunków do nauki (odrabianie zadań domowych w szkole, tutoring rówieśniczy)

Wnioski

- Więcej nie znaczy lepiej. Polscy uczniowie uczą się poza szkołą dłużej niż w innych krajach. Ale problem dotyczy przede wszystkim szkół podstawowych
- Wydaje się, że potrzebna jest większa współpraca między nauczycielami w szkole – ustalenie wspólnej polityki, zasad i wymiany dobrych praktyk
- Liczy się jakość zadawanych prac domowych, konsekwencja w ich egzekwowaniu i informacja zwrotna
- Prace domowe są mało zróżnicowane, ich zadawanie jest rzadko indywidualizowane
- Dyskusje dotyczące prac domowych koncentrują się na ich celach dydaktycznych – mniej rozmawia się o ich funkcjach wychowawczych oraz ich pozytywnych i negatywnych konsekwencjach